

Langtidsmottakere av sosialhjelp

**Grete Dahl, Anette Walstad Enes,
Jon Epland, Tor Jørgensen
og Cassie Trewin**

For mange personer kan økonomisk sosialhjelp være en aktuell inntektskilde når arbeidsinntekt eller trygdeytelser ikke er tilstrekkelig for å dekke personens eller familiens nødvendige materielle behov. Ut fra ulike sosiale og samfunnsmessige hensyn er det derfor interessant å kartlegge hvilke grupper av personer som er avhengig av økonomisk sosialhjelp og beskrive deres levekårs situasjon, spesifisert ved opplysninger om stønadstid, demografi, utdanning og inntekt. Spesiell interesse er knyttet til langtidsmottakere av sosialhjelp, fordi dette synes å være en ressurs svak gruppe. I 2004 mottok 3-4 prosent av alle personer over 17 år sosialhjelp, og vel halvparten av disse, 67 800 personer, var langtidsmottakere med betydelig lengre stønadstid enn andre sosialhjelpsmottakere. Unge personer er omtrent like sterkt overrepresentert blant langtidsmottakere som blant alle sosialhjelpsmottakere, mens lavt utdannede og førstegenerasjonsinnvandrere er sterkest overrepresentert blant langtidsmottakerne. Som forventet, har også sosialhjelpsmottakere generelt, og langtidsmottakere spesielt, lavere individuelle inntekter og husholdningsinntekter enn resten av befolkningen.

Innledning

Økonomisk sosialhjelp er en viktig velferdsordning for mange personer og familier. Disse personene og familiene kan ikke forsørge seg selv ved eget arbeid, og de mottar heller ikke trygdeytelser eller annen inntekt som er tilstrekkelig for deres livsopphold. Sosialhjelpsutbetalingene er basert på skjønnmessige vurderinger og ses i forhold både til søkerens egen inntekt og familiens totale inntekt. Siden sosialhjelp først kommer inn når privat- og/eller offentlige forsørgelse ikke strekker til, blir sosialhjelp - særlig når denne stønaden utbetales over en lengre periode - ofte sett på som en ytelse til de fattige i samfunnet. Dette går også igjen i mye av forskningen rundt dette temaet, jf. for eksempel (Fløtten m.fl. 2001), hvor sosialhjelpsmottak er nytt for å eksemplifisere hvor lenge folk er fattige.

I de senere årene har sosial ulikhet og fattigdomsbekjempelse vært et spesielt satsingsområde i velferds politikken. Siden 2002 har det vært en stadig økning i de offentlige bevilgningene til tiltak mot fattigdom, og

regjeringen har varslet en helhetlig plan for avskaffelse av fattigdom (St.prp.nr.1 2005-2006). I denne artikkelen vil vi kartlegge hvem det er som mottar sosialhjelp, og med spesielt fokus på langtidsmottakere av sosialhjelp som synes å være en svært vanskeligstilt gruppe. Artikkelen gir dessuten informasjon om levekårs situasjonen for sosialhjelpsmottakerne. På bakgrunn av at sosialhjelpsmottakere er personer som helt eller delvis er ute av arbeidsmarkedet og som ikke i rimelig grad kan nyte godt av det sikkerhetsnettet som folketrygden representerer, kan funnene i denne artikkelen gi et nyttig bidrag til det faktaunderlag som er nødvendig for å rette målrettede tiltak i fattigdomsbekjempelsen. Artikkelen starter med å fastslå størrelsen på dette fattigdomsproblemene ved å angi tallet på stønadsmottakere og måle den tiden personene er inne i sosialhjelpsordningen. Endringer i omfanget av sosialhjelp i de seneste årene blir også kort omtalt. Analysen bygger på forløpsdata og tverrsnittsdata, og datakildene er FD-Trygd (Forløpsdata-basen-Trygd), NUDB (Nasjonal Utdanningsdatabase) og Inntektsstatistikk for personer og familier (IPF).

Stønadsmottakere og stønadstid

I flere år har den prosentvise andelen av befolkningen som mottar økonomisk sosialhjelp vært ganske stabil (Statistisk sentralbyrå 2005), og i 2004 mottok 3-4 prosent av alle bosatte personer over 17 år sosialhjelp. Langtidsmottakerne utgjør over halvparten av alle sosialhjelpsmottakere, og er ganske massivt inne i sosialhjelpsordningen. I alt 129 300 bosatte personer mottok sosialhjelp i 2004, og av denne stønadspopulasjonen var halvparten eller 67 800 personer langtidsmottakere. Ved definisjon av langtidsmottak er nytt

Grete Dahl er seniorrådgiver ved Seksjon for levekårsstatistikk (gda@ssb.no)

Anette Walstad Enes er førstekonsulent ved Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk (awe@ssb.no)

Jon Epland er seniorrådgiver ved Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk (jep@ssb.no)

Tor Jørgensen er rådgiver ved Seksjon for utdanningsstatistikk (tor.jorgensen@ssb.no)

Cassie Trewin er førstekonsulent ved Seksjon for utdanningstatistikk (cassie.trewin@ssb.no)

Datagrunnlag og definisjoner

Personene som inngår i analysen er personer som mottok økonomisk sosialhjelp i 2004. For disse personene er registrert stønadstid i de seneste syv årene, det vil si i perioden 1998-2004. Andre viktige kjennetegn som alder, utdanning etc., er registrert i 2004, og inntekt er registrert for året 2003.

Det er noe usikkerhet knyttet til registreringen av sosialhjelp i 2004 på grunn av innføringen av frivillig introduksjonsstønad fra 1.9.2003 og obligatorisk introduksjonsstønad fra 1.9.2004. Innføringen av introduksjonsstønden har ført til at det ikke er mulig å skille mellom mottakere i denne ordningen og mottakere i sosialhjelpsordningen. Andelen førstegenerasjonsinnvandrere som har mottatt sosialhjelp i 2004 er derfor noe overestimert, mens stønadstiden er litt underestimert for alle stønadsmottakere.

De viktigste definisjonene er som følger:

Stønadspopulasjonen: Alle sosialhjelpsmottakere som mottar økonomisk sosialhjelp i hele eller deler av 2004 og som er bosatt pr. 1.1.2005.

Langtidsmottaker: Sosialhjelpsmottaker som inngår i stønadspopulasjonen og som har minst én sammenhengende stønadperiode av minst seks måneders varighet i løpet årene 1998-2004.

Førstegenerasjonsinnvandrere: Bosatt person som er født i utlandet med to utenlandsfødte foreldre. (Bosatt person født i Norge med to utenlandsfødte foreldre, ofte kalt etterkommer, er i her regnet som ikke innvandrere).

Landbakgrunn: Innvandrere som er født i utlandet får som hovedregel eget fødeland som landbakgrunn.

Vestlige land: Norden, Vest-Europa (unntatt Tyrkia), Nord-Amerika og Oseania.

Ikke-vestlige land: Øst-Europa, Asia, Afrika og Sør- og Mellom-Amerika og Tyrkia.

en registreringsperiode på syv år, og langtidsmottakere er personer i stønadspopulasjonen som har minst én stønadperiode av minst seks måneders varighet i løpet av syvårsperioden 1998-2004. Langtidsmottakere har i gjennomsnitt vært inne i sosialhjelpsordningen knapt tre år i perioden 1998-2004, og 13 prosent har en gjennomsnittlig stønadstid på mer enn fem år. Gjennomsnittlig stønadstid for hele stønadspopulasjonen var på 22 måneder eller omtrent 60 prosent av stønadstiden for langtidsmottakere, og bare 7 prosent av personene i stønadspopulasjonen har en gjennomsnittlig stønadstid på mer enn fem år, se tabell 1.

I Osmunddalen (1999) er gjennomsnittlig stønadstid beregnet til 19 måneder for stønadspopulasjonen 1993 og 23 måneder for stønadspopulasjonen 1996, når det for begge populasjonene, slik som her, er tatt hensyn til stønadperioder syv år bakover i tid. Fra 1993 til 1996 er altså gjennomsnittlig stønadstid økt med fire måneder, mens vi ikke ser en tilsvarende økning fra 1996 til 2004. Som nevnt i innledningen

Tabell 1. Personer som mottar sosialhjelp i 2004 etter stønadstid i perioden 1998-2004. Prosent. Gjennomsnittlig stønadstid. Måneder

	Langtidsmottakere	Stønadspopulasjonen
Alle personer	67 760	129 297
Stønadstid i perioden 1998-2004. Prosent	100	100
1-12 måneder	11	46
13-36 måneder	48	33
37-60 måneder	29	15
61-84 måneder	13	7
Gjennomsnittlig stønadstid. Måneder	35	22

Kilde: Statistisk sentralbyrå, FD-Trygd.

(se boks) er gjennomsnittlig stønadstid, på 22 måneder for stønadspopulasjonen 2004, et underestimert på stønadstiden for de personene som er reelle sosialhjelpsmottakere, siden noen personer med introduksjonsstønad er regnet med i stønadspopulasjonen. Denne underestimeringen er imidlertid beskjedent, og det er ikke belegg for si at gjennomsnittlig stønadstid for alle sosialhjelpsmottakere har økt fra 1996 til 2004. I 1996 hadde 24 prosent av stønadspopulasjonen en gjennomsnittlig stønadstid på mer enn tre år, og 8 prosent hadde en gjennomsnittlig stønadstid på mer enn fem år. Andelen stønadsmottakere med lang stønadstid er således også omtrent like stor i 1996 og 2004, jf. tabell 1. Definisjonen av langtidsmottaker som er nyttet i 2004, er imidlertid ikke anvendt i 1996-undersøkelsen, og det er derfor ikke mulig å foreta en direkte sammenlikning av andelen langtidsmottakere og gjennomsnittlig stønadstid for denne gruppen i 1996 og 2004.

Kjønn og alder

Det er flere menn enn kvinner som mottar sosialhjelp. Blant langtidsmottakere er andelen menn 59 prosent og i stønadspopulasjonen 56 prosent. I befolkningen over 17 år er knapt halvparten menn, og menn er sterkere representert blant sosialhjelpsmottakere enn kvinner, særlig blant langtidsmottakere, se tabell 2. Disse resultatene avspeiler likevel ikke et større behov for sosialhjelp blant menn enn blant kvinner. Sosialhjelp gis etter søknad og vurdering av behov til personer som er over 17 år, men i mange tilfeller ytes sosialhjelp ut fra en vurdering av familiens behov for slik hjelp, og i slike tilfeller er menn, oftere enn kvinner, oppført som søkere av sosialhjelp. Menn har også noe lengre stønadstid enn kvinner, men kjønnsforskjellene er små, og minst for langtidsmottakere, se tabell 3.

Sosialhjelpsmottakere en er ung befolkningsgruppe. For alle som mottar sosialhjelp i 2004 er gjennomsnittsalderen 36 år, mens gjennomsnittsalderen i befolkningen er på 47 år for alle personer over 17 år. Både blant langtidsmottakere og blant alle personer som mottar sosialhjelp i 2004 er litt over 60 prosent av personene under 40 år, og personer under 40 år er sterkt overrepresentert i begge gruppene. Personer 60

Tabell 2. Personer som mottar sosialhjelp i 2004 etter kjønn og alder. Befolkningen 18 år og over. Prosent

	Langtids- mottakere	Stønads- populasjonen	Befolkningen 18 år og over
Alle personer	67 760	129 297	3 518 330
Kjønn			
Menn	59	56	49
Kvinner	41	44	51
Alder			
18-24 år	18	22	11
25-39 år	43	41	28
40-59 år	33	31	35
60 år og over	6	6	26
Gjennomsnittlig alder. År	37	36	47

Kilde: Statistisk sentralbyrå, FD-Trygd.

år og over er sterkt underrepresentert blant sosialhjelpsmottakerne, se tabell 2.

Denne spesielt høye forekomsten av sosialhjelp blant yngre personer har trolig sammenheng med at disse personene av forskjellige grunner ikke oppnår samme økonomiske beskyttelse gjennom folketrygden som middelaldrende eller eldre pensjonere. Dette kan for eksempel være forklart ved at en del av de yngre personene ikke har krav på sykepenger ved sykdom, eller dagpenger ved arbeidsløshet. For mange økonomisk og sosialt vanskeligstilte yngre personer synes derfor sosialhjelp å være en viktig kilde til underhold.

Men for mange yngre personer med sosialhjelp er sosialhjelpen også en viktig tilleggsinntekt til trygdeytelser. Dette gjelder spesielt for personer som mottar overgangsstønad som enslig forsørger. I (Dahl m.fl. 2006) er det vist at ugifte, skilte og separerte personer er sterkt overrepresentert blant sosialhjelpsmottakerne, og at en av fem ugifte, skilte og separerte enslige forsørgere med overgangsstønad, hovedsakelig kvinner, mottok sosialhjelp i 2004. Det som særmerker sosialhjelpsmottaket blant enslige forsørgere med overgangsstønad er imidlertid forholdsvis korte stønadstider og få langtidsmottakere, sammenlignet med alle personer som mottar sosialhjelp.

Selv om yngre personer oftere er inne i sosialhjelpssystemet enn eldre personer, mottar de forholdsvis få eldre personene sosialhjelp i lengre tid enn de yngre personene. Blant langtidsmottakere som er 60 år og over er gjennomsnittlig stønadstid på 48 måneder i perioden 1998-2004, mens gjennomsnittlig stønadstid er på 35 måneder for langtidsmottakere i alderen 25-39 år. Langtidsmottakere under 25 år har enda kortere stønadstid, men en del av disse er for unge til å kunne motta stønad i hele perioden 1998-2004, siden aldersgrensen for å søke sosialhjelp er 18 år. Sosialhjelp er ikke så vanlig blant pensjonister, spesielt ikke blant alderspensjonister. Men blant de eldre personene som mottar sosialhjelp over lengre tid, er det noen

Tabell 3. Gjennomsnittlig stønadstid pr. person i perioden 1998-2004 for personer som mottar sosialhjelp i 2004 i grupper for kjønn og alder. Måneder

	Langtids- mottakere	Stønads- populasjonen
Alle	35	22
Kjønn		
Menn	36	23
Kvinner	34	20
Alder		
18-24 år	24	13
25-39 år	35	23
40-59 år	39	25
60 år og over	48	30

Kilde: Statistisk sentralbyrå, FD-Trygd.

uføre- og alderspensjonister med små pensjoner. Som vist nedenfor, utgjør imidlertid eldre førstegenerasjonsinnvandrere uten alderspensjon en stor del av denne gruppen.

Førstegenerasjonsinnvandrere

I 2004 mottok 32 100 førstegenerasjonsinnvandrere, eller 12 prosent av alle førstegenerasjonsinnvandrere over 17 år sosialhjelp. Andelen er om lag tre ganger så stor som generelt i befolkningen. Langtidsmottak er også langt mer vanlig blant førstegenerasjonsinnvandrere. Av de 32 100 førstegenerasjonsinnvandrere med sosialhjelp var 21 900 personer, eller 68 prosent, langtidsmottakere, se tabell 4, mot 52 prosent for alle sosialhjelpsmottakere. På grunn av den relativt store andelen langtidsmottakere, er stønadstiden lengre for førstegenerasjonsinnvandrere med sosialhjelp enn for alle sosialhjelpsmottakere, henholdsvis 26 måneder, se tabell 5, og 22 måneder. Men førstegenerasjonsinnvandrere som er langtidsmottakere har like lang gjennomsnittlig stønadstid som andre langtidsmottakere, 35 måneder. Denne høye forekomsten av sosialhjelp blant førstegenerasjonsinnvandrere skyldes flere forhold, blant annet at arbeidsløsheten er forholdsvis høy for denne gruppen og at en del førstegenerasjonsinnvandrere har for kort botid i Norge til å ha krav på trygdeytelser (Dahl 2004). Dette gjelder for flere typer trygdeytelser, men vi viser spesielt til gjennomgangen nedenfor vedrørende alderspensjon.

Blant førstegenerasjonsinnvandrere er det flere menn enn kvinner som mottar sosialhjelp, og menn er overrepresentert blant førstegenerasjonsinnvandrere som mottar sosialhjelp. Dette gjelder både for langtidsmottakere og for alle førstegenerasjonsinnvandrere med sosialhjelp, se tabell 4. Gjennomsnittlig stønadstid i perioden 1998-2004 er imidlertid ikke nevneverdig forskjellig for førstegenerasjonsinnvandrede menn og kvinner, se tabell 5.

Sammenlignet med alle sosialhjelpsmottakere, er det blant førstegenerasjonsinnvandrere som mottar sosialhjelp forholdsvis færre yngre personer og flere eldre

Tabell 4. Førstegenerasjonsinnvandrere som mottar sosialhjelp i 2004 etter kjønn, alder og landbakgrunn. Førstegenerasjonsinnvandrere 18 år og over. Prosent

	Langtidsmottakere	Alle førstegenerasjonsinnvandrere som mottar sosialhjelp i 2004	Førstegenerasjonsinnvandrere 18 år og over
Alle personer	21 873	32 086	266 822
Kjønn			
Menn	63	61	48
Kvinner	37	39	52
Alder			
18-24 år	14	18	12
25-39 år	40	41	40
40-59 år	33	31	35
60 år og over	13	10	12
Gjennomsnittlig alder. År	41	38	41
Vestlige land	4	7	33
Ikke-vestlige land	96	93	67

Kilde: Statistisk sentralbyrå, FD-Trygd.

personer. Blant førstegenerasjonsinnvandrerne er det heller ingen sterk overrepresentasjon av yngre personer med sosialhjelp, og ingen underrepresentasjon av personer på 60 år og over, se tabell 4. Både for langtidsmottakerne og for alle førstegenerasjonsinnvandrere som mottar sosialhjelp er også stønadstiden svært lang for de aller eldste, se tabell 5.

Denne utstrakte bruken av sosialhjelp blant eldre førstegenerasjonsinnvandrere kan ha flere årsaker, men en viktig forklaring finnes i at en del eldre personer med kort botid i Norge ikke har krav på alderspensjon. I 2000 gjelder dette 12 prosent alle førstegenerasjonsinnvandrere over 70 år (Dahl 2004), og en overveiende del av disse personene er fra ikke-vestlige land. For disse vil sosialhjelp være en viktig inntekstkilde dersom eventuelle ytelser fra utlandet eller familieforsørgelse ikke dekker personenes materielle behov. I 2004 er det innført en lov om supplerende stønad til personer med kort botid i Norge (OT.prp.nr 14, 2004-2005), men effektene av denne loven har ikke influert på tallene som presenteres her. Senere analyser vil imidlertid kunne bringe på det rene hvor mye sosialhjelpsutbetalingene blir redusert for denne gruppen som en følge av denne stønaden.

Av alle førstegenerasjonsinnvandrere med sosialhjelp er 93 prosent fra ikke-vestlige land, og blant langtidsmottakere er andelen på 96 prosent. Førstegenerasjonsinnvandrere fra ikke-vestlige land er sterkt overrepresentert blant førstegenerasjonsmottakere som mottar sosialhjelp, se tabell 4, og opplysningene som er gitt ovenfor for førstegenerasjonsinnvandrere med sosialhjelp, vil derfor i stor grad gjelde for ikke-vestlige førstegenerasjonsinnvandrere.

Tabell 5. Gjennomsnittlig stønadstid pr. person i perioden 1998-2004 for førstegenerasjonsinnvandrere som mottar sosialhjelp i 2004 i grupper for kjønn, alder og landbakgrunn. Måneder

	Langtidsmottakere	Alle førstegenerasjonsinnvandrere som mottar sosialhjelp i 2004
Alle	35	26
Kjønn		
Menn	35	27
Kvinner	35	25
Alder		
18-24 år	22	14
25-39 år	30	22
40-59 år	39	31
60 år og over	53	48
Vestlige land	33	18
Ikke-vestlige land	35	27

Kilde: Statistisk sentralbyrå, FD-Trygd.

Utdanningsnivå

I studier av befolkningens utdanningsnivå benyttes som oftest fire utdanningsnivåer - grunnskolenivå, videregående nivå, universitets- og høyskolenivå av lavere grad og universitets- og høyskolenivå av høyere grad. På grunnskolenivå inngår alle som har fullført en grunnskoleutdanning og på videregående nivå alle som har fullført en eller annen videregående utdanning uansett utdanningens lengde. Alle som har fullført en påbyggingsutdanning til videregående utdanning som ikke er høyere utdanning (for eksempel teknisk fagskole), inngår også på videregående nivå. Universitets- og høyskolenivå av lavere grad omfatter alle som har fullført en høyere utdanning som har en varighet på inntil fire år, og universitets- og høyskolenivå av høyere grad omfatter alle som har fullført en høyere utdanning som har en varighet på mer enn fire år. På det sistnevnte nivået inngår også de som har fullført en forskerutdanning.

Sosialhjelpsmottakerne er 18 år eller eldre. Vi vil derfor sammenlikne utdanningsnivået til sosialhjelpsmottakerne med utdanningsnivået til hele befolkningen i samme aldersgruppe, og vi benytter utdanningsnivået per 1. oktober 2004 for alle gruppene. Et problem ved bruk av data om utdanningsnivå er andelen med uoppgitt utdanning. For hele befolkningen i aldersgruppa over 17 år var uoppgittandelen 3 prosent i 2004. De fleste som hadde uoppgitt utdanning, var førstegenerasjonsinnvandrere. Blant sosialhjelpsmottakerne var uoppgittandelen mye høyere; 16 prosent av langtidsmottakerne og 13 prosent av hele stønadspopulasjonen. I tabell 6 har vi holdt de med uoppgitt utdanning utenfor.

Vi vet ikke hvordan personene med uoppgitt utdanning skulle ha fordelt seg på de ulike utdanningsnivå-

Tabell 6. Stønadspopulasjonen, etter høyeste fullførte utdanningsnivå per 1. oktober 2004 og stønadsguppe. Prosent

Stønadsgruppe	Antall personer	Grunnskole nivå	Videregående nivå	Prosent	
				Høyere utdanning, lavere grad	Høyere utdanning, høyere grad
Langtidsmottakere	56 784	25,7	68,4	5,2	0,7
Hele stønadspopulasjonen	112 866	23,9	69,6	5,7	0,8
Befolkningen i alt – 18 år og over	3 418 831	18,1	57,2	19,2	5,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 7. Langtidsmottakere, etter høyeste fullførte utdanningsnivå per 1. oktober 2004 og stønadstid. Prosent

Stønadstid	Antall personer	Grunnskole nivå	Videregående nivå	Prosent	
				Høyere utdanning, lavere grad	Høyere utdanning, høyere grad
1-12 måneder	5 124	24,0	68,8	6,1	1,1
13-36 måneder	27 275	23,5	71,1	4,7	0,7
37-60 måneder	16 893	27,1	67,1	5,2	0,6
61-84 måneder	7 492	32,2	61,2	5,9	0,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

er. Som nevnt er dette i hovedsak førstegenerasjonsinnvandrere. Fordi andelen med uoppgitt utdanning er så høye blant sosialhjelpsmottakerne, er utdanningsnivåandelene noe usikre. I den følgende framstillingen vil vi likevel holde de med uoppgitt utdanning utenfor. Dette gjelder også de tallene hvor kjønn, alder og innvandringskategori inngår.

Utdanningsnivået til sosialhjelpsmottakerne avviker mye fra utdanningsnivået til befolkningen totalt. I hele befolkningen hadde 18 prosent en utdanning på grunnskolenivå i 2004, 57 prosent en utdanning på videregående nivå, 19 prosent en høyere utdanning av lavere grad og 6 prosent en høyere utdanning av høyere grad. Tilsvarende prosentandeler for sosialhjelpsmottakerne var henholdsvis 26, 68, 5 og 1 for langtidsmottakere og 24, 70, 6 og 1 for hele stønadspopulasjonen.

Utdanningsnivået til sosialhjelpsmottakerne var altså mye lavere enn i befolkningen totalt sett. Forskjellene var spesielt store når det gjaldt andelen som hadde høyere utdanning. Blant langtidsmottakerne var andelen som hadde en høyere utdanning av lavere grad bare en firedel av hva den var i hele befolkningen og andelen som hadde en høyere utdanning av høyere grad enda lavere. For hele stønadspopulasjonen var andelen med en høyere utdanning litt høyere.

Vi har også i dette kapitlet delt langtidsmottakerne i fire grupper; de som hadde mottatt stønad i henholdsvis 1-12 måneder, 13-36 måneder, 37-60 måneder og 61-84 måneder. Tabell 7 viser et litt varierende bilde. Det laveste utdanningsnivået hadde gruppa med lengst stønadstid og det høyeste utdanningsnivået gruppa med kortest stønadstid. Men det var ikke så store forskjeller mellom gruppene, og som vi ser hadde en litt høyere andel utdanning på universitets- og høgskolenivå i gruppa med lengst stønadstid enn i de

to gruppene med middels stønadstid. Forskjellene mellom gruppene gjaldt imidlertid mest fordelingene på grunnskolenivå og videregående nivå.

Årsaken til at utdanningsnivået generelt er lavere blant sosialhjelpsmottakerne enn i befolkningen totalt sett er nok at tilknytningen til arbeidsmarkedet varierer med utdanningsnivå. Jo lavere utdanningsnivå, jo lavere andel i inntektsgivende arbeid. Det samme gjelder utstøtingsmekanismer. En høyere andel av de med lavere utdanning enn av de med høyere utdanning blir av ulike årsaker utstøtt fra arbeidsmarkedet. Flere av de med lavere utdanning enn av de med høyere utdanning er derfor i kortere eller lengre perioder avhengig av offentlige støtteordninger som for eksempel sosialhjelp.

Kjønn og alder

Hvordan var utdanningsnivået til mannlige og kvinnelige sosialhjelpsmottakere i forskjellige aldersgrupper?

Forskjellen i utdanningsnivå mellom ulike aldersgrupper var større for kvinner enn for menn. Mens det i gruppa med langtidsmottakere var 29 prosent av mennene som hadde utdanning på grunnskolenivå i aldersgruppa 18-24 år og 36 prosent i aldersgruppa 60 år og over, var tilsvarende tall for kvinnene 24 prosent og 50 prosent, det vil si forskjeller på henholdsvis 7 og 26 prosentpoeng. Bortsett fra kvinnene i den eldste aldersgruppa var det både blant mannlige og kvinnelige sosialhjelpsmottakere et stort flertall i alle aldersgrupper som hadde utdanning på videregående nivå.

Som nevnt ovenfor har tilknytningen til arbeidslivet stor betydning for hvem som mottar sosialhjelp. Denne tilknytningen er aller svakest for kvinner over 60 år som bare har grunnskoleutdanning, og i denne gruppen er det derfor mange som er langtidsmottakere av sosialhjelp.

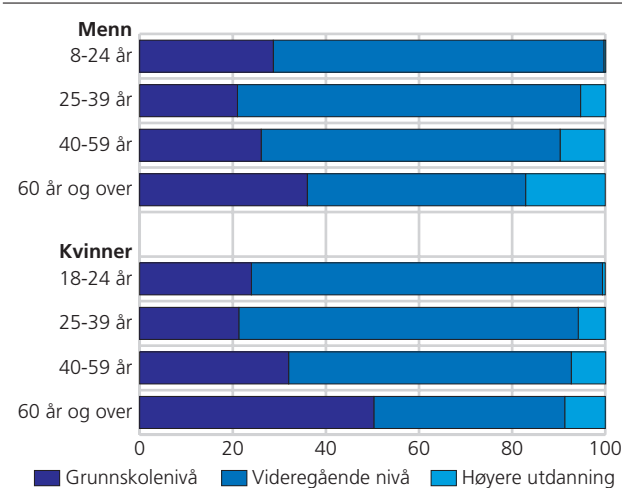
I den eldste aldersgruppa var det, spesielt blant mennene, en betydelig andel som hadde utdanning på universitets- og høgskolenivå. Over 17 prosent av mennene i gruppa med langtidsmottakere hadde en utdanning på dette nivået og 9 prosent av kvinnene. Blant langtidsmottakerne i denne aldersgruppa var det altså større variasjon i utdanningsnivå enn i yngre aldersgrupper der det store flertallet hadde utdanning på videregående nivå og forholdsvis få hadde utdanning på grunnskolenivå eller på universitets- og høgskolenivå. Det må understrekes at det var få personer i den eldste aldersgruppa sammenliknet med de andre aldersgruppene.

For hele stønadspopulasjonen var også forskjellen mellom aldersgruppene når det gjaldt andelen som hadde utdanning på grunnskolenivå spesielt stor blant kvinnene. Over 58 prosent av kvinnene i aldersgruppa 60 år og over hadde utdanning på grunnskolenivå, mens tilsvarende andel for mennene var 41 prosent. I de tre andre aldersgruppene var det fra 18 til 30 prosent som har en utdanning på grunnskolenivå, og forskjellene mellom menn og kvinner var mye mindre enn i den eldste aldersgruppa. Bortsett fra den eldste aldersgruppa hadde mellom 62 og 77 prosent en utdanning på videregående nivå. Blant mennene var det også i hele stønadspopulasjonen høyest andel med utdanning på universitets- og høgskolenivå i den eldste aldersgruppa, men andelen var ikke så høy som for langtidsmottakerne. Vi ser også et litt annet mønster for kvinnene enn for mennene. En høyere andel av kvinnene i de to midterste aldersgruppene hadde en utdanning på universitets- og høgskolenivå enn i den eldste aldersgruppa. Nesten en av ti kvinner i aldersgruppene 25-39 år og 40-59 år hadde en utdanning på universitets- og høgskolenivå. I den yngste av disse to aldersgruppene var det en større andel av kvinnene enn av mennene som hadde høyere utdanning.

En forklaring på at det i enkelte aldersgrupper både blant menn og kvinner tross alt er en forholdsvis høy andel som har høyere utdanning blant sosialhjelpsmottakerne kan være at det blant disse er mange førstegenerasjonsinnvandrere som uansett utdanningsnivå har problemer på det norske arbeidsmarkedet. Vi kommer tilbake til dette.

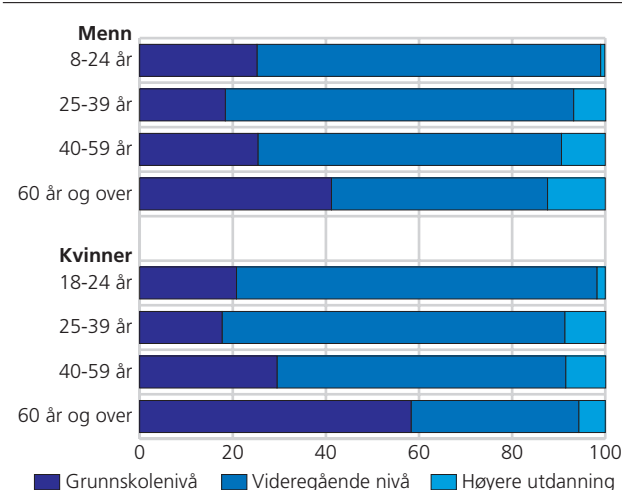
Hvordan var menn og kvinners utdanningsnivå i de ulike aldersgrupper i hele befolkningen sammenliknet med utdanningsnivået vi finner for sosialhjelpsmottakerne? Som vi tidligere har sett var utdanningsnivået til hele befolkningen mye høyere enn utdanningsnivået til sosialhjelpsmottakerne. Men når vi ser på utdanningsnivået etter kjønn og alder, finner vi en del variasjoner. Studerer vi andelen med utdanning på universitets- og høgskolenivå, er det generelt slik at jo høyere alder jo mindre forskjeller. Det gjaldt både for menn og kvinner. Også andelen med utdanning på grunnskolenivå viser at forskjellen i utdanningsnivå

Figur 1. Langtidsmottakere, etter høyeste fullførte utdanningsnivå, kjønn og alder. 2004

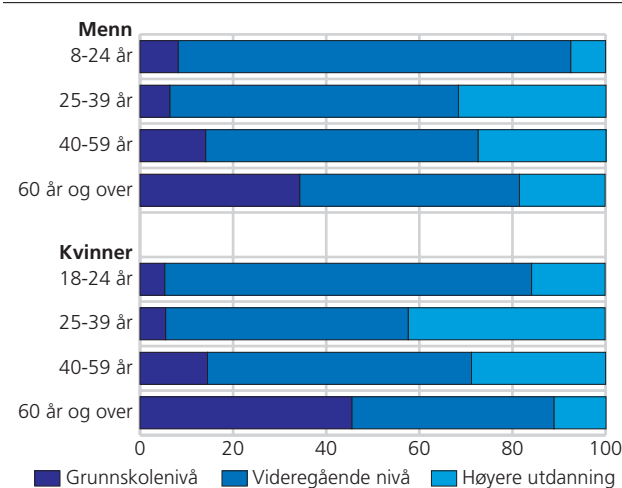
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 2. Stønadspopulasjon, etter høyeste fullførte utdanningsnivå, kjønn og alder. 2004

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. Befolkningen 18 år og over, etter høyeste fullførte utdanningsnivå, kjønn og alder. 2004

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

mellom sosialhjelpsmottakerne og hele befolkningen var størst i de yngste aldersgruppene både blant menn og kvinner. Blant kvinnene i den yngste aldersgruppa var det for eksempel bare vel 5 prosent som hadde en utdanning på grunnskolenivå i totalbefolkningen, mens tilsvarende andel for hele stønadspopulasjonen var 21 prosent.

At forskjellene i utdanningsnivå mellom sosialhjelpsmottakere og hele befolkningen er mindre i eldre aldersgrupper enn i yngre aldersgrupper kan blant annet skyldes at det er en del førstegenerasjonsinnvandrere i midlere og eldre aldersgrupper med høy utdanning fra sitt fødeland som aldri har hatt lønnet arbeid i Norge og derfor har vært avhengig av sosialhjelp.

Vi har ikke studert førstegenerasjonsinnvandrerne som får sosialhjelp etter alder, men vi har i det følgende skilt dem ut som egen kategori blant sosialhjelpsmottakerne.

Innvandringskategori

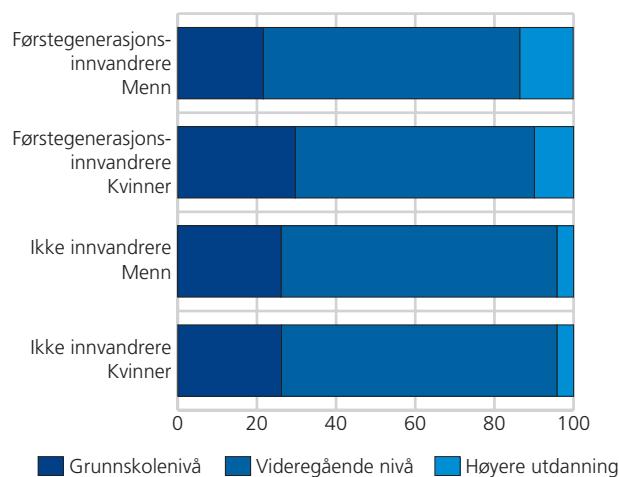
Det var relativt mange med innvandrerbakgrunn blant sosialhjelpsmottakerne. Av de vi har utdanningsopplysninger om, var 24 prosent av mennene og 17 prosent av kvinnene blant langtidsmottakerne førstegenerasjonsinnvandrere. Det samme gjaldt for 18 prosent av mennene og 13 prosent av kvinnene i hele stønadspopulasjonen. Generelt var utdanningsnivået til sosialhjelpsmottakerne høyere blant førstegenerasjonsinnvandrere enn blant de uten innvandrerbakgrunn. Dette gjaldt både for menn og for kvinner. Nesten 14 prosent av de mannlige førstegenerasjonsinnvandrerne og 10 prosent av de kvinnelige som var langtidsmottakere, hadde utdanning på universitets- og høgskolenivå. Tilsvarende andeler for de uten innvandrerbakgrunn var 4 prosent for både menn og kvinner.

Som tidligere nevnt viser vel dette først og fremst at arbeidsmarkedssituasjonen for førstegenerasjonsinnvandrere er vanskeligere enn for de som er født her i landet også for dem som har høyere utdanning.

Blant de kvinnelige førstegenerasjonsinnvandrere var det imidlertid en høyere andel som hadde utdanning på grunnskolenivå enn blant de uten innvandrerbakgrunn, mens det blant mennene var motsatt.

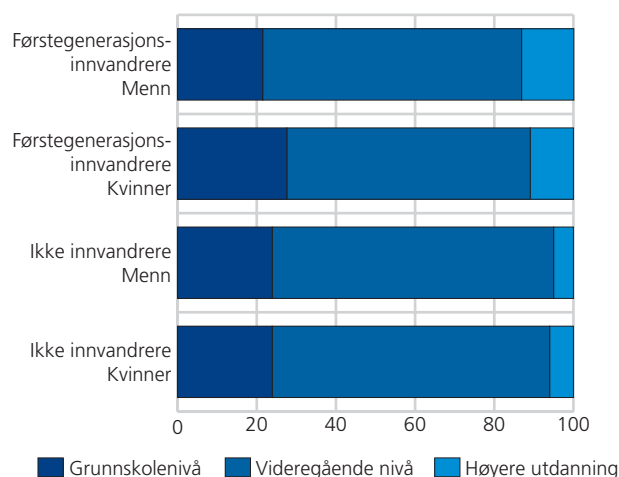
I hele stønadspopulasjonen var forskjellene også betydelige. Når det gjaldt hvor mange som hadde utdanning på universitets- og høgskolenivå, ser vi for mennene nesten tilsvarende andeler som for langtidsmottakere både for førstegenerasjonsinnvandrere og for de uten innvandrerbakgrunn. Blant kvinnene var det nesten dobbelt så stor andel blant førstegenerasjonsinnvandrere som hadde utdanning på universitets- og høgskolenivå som blant de uten innvandrerbakgrunn; 11 prosent mot 6 prosent. I likhet med det vi fant for langtidsmottakerne, var det blant førstegenerasjonsinnvandrere i hele stønadspopulasjonen en

Figur 4. Langtidsmottakere, etter høyeste fullførte utdanningsnivå, kjønn og innvandringskategori. 2004

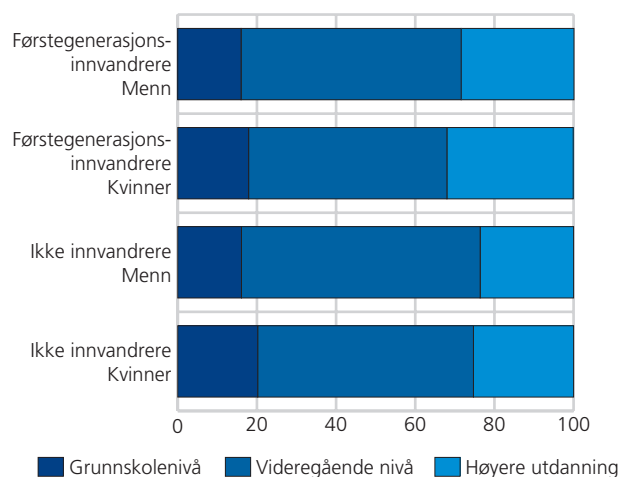
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 5. Stønadspopulasjonen, etter høyeste fullførte utdanningsnivå, kjønn og innvandringskategori. 2004

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 6. Befolkningen 18 år og over, etter høyeste fullførte utdanningsnivå, kjønn og innvandringskategori. 2004

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

lavere andel av mennene som hadde utdanning på grunnskolenivå enn av de uten innvandrerbakgrunn. Forholdet var motsatt for kvinnene. Det var som for langtidsmottakerne en litt større variasjon i utdanningsnivå blant de kvinnelige førstegenerasjonsinnvandrere enn blant de mannlige.

Som det går fram av figur 5 var utdanningsnivået til sosialhjelpsmottakerne gjennomgående mye lavere både for de uten innvandrerbakgrunn og for førstegenerasjonsinnvandrere enn for hele befolkningen i begge grupper. Forskjellene var imidlertid noe større for de uten innvandrerbakgrunn enn for førstegenerasjonsinnvandrere. Dette betyr at sosialhjelpsmottakerne blant førstegenerasjonsinnvandrere skilte seg litt mindre ut fra andre førstegenerasjonsinnvandrere når det gjaldt utdanningsnivå enn hva tilfelle var for de uten innvandrerbakgrunn.

Generelt synes det som om sannsynligheten for å motta sosialhjelp blir mindre redusert med økende utdanningsnivå for førstegenerasjonsinnvandrere enn for de uten innvandrerbakgrunn.

Sammenhengen mellom hvor mange som mottar sosialhjelp og ulike gruppers utdanningsnivå kan som sagt hovedsakelig forklares med hvilken betydning utdanning har for den enkeltes mulighetene til å få lønnet arbeid. Men det er her nødvendig med mer detaljerte studier av ulike faktorerens betydning for å kunne si noe mer om viktige sammenhenger.

Inntekt blant langtidsmottakere av sosialhjelp¹

I det følgende ser vi på inntektene til de to gruppene av sosialhjelpsmottakere som tidligere er omtalt i artikkelen. De individuelle inntektene til disse stønadsmottakerne er som forventet lave. Tabell 8 viser at gjennomsnittlig inntekt etter skatt for alle sosialhjelpsmottakere (stønadspopulasjonen) var på 131 000 kroner i 2003. Langtidsmottakere hadde en gjennomsnittlig inntekt om lag på samme nivå som hele gruppen av sosialhjelpsmottakere. Til sammenlikning var gjennomsnittlig inntekt etter skatt for alle voksne personer 208 000 kroner i 2003, det vil si at en sosialhjelpsmottaker i gjennomsnitt hadde en inntekt som utgjør vel 60 prosent av dette.

Det er relativt få langtidsmottakere av sosialhjelp som er sysselsatt (Dahl m.fl. 2006, s. 22). Dette kommer også klart fram i inntektsstatistikken. Tallene tyder på at de aller fleste langtidsmottakerne av en eller annen grunn står utenfor arbeidslivet. Inntekt fra inntektsgivende arbeid utgjør bare en femdel av samlet inntekt for de som er langtidsmottakere av sosialhjelp (figur 7). Over halvparten av dem har ingen yrkesinntekt i

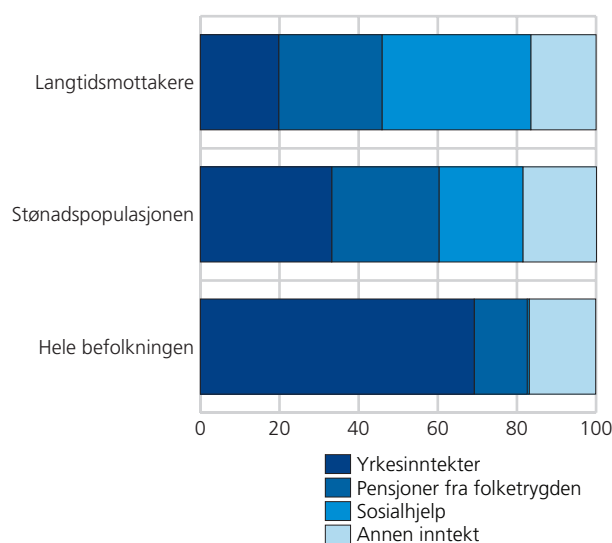
Tabell 8. Gjennomsnittlige inntekter for mottakere av sosialhjelp, etter stønadsomfang. Kroner. 2003*

	Langtidsmottakere	Stønads- populasjonen	Befolkningen over 17 år
Yrkesinntekter	28 300	49 600	193 500
Av dette:			
Sykepenger	4 600	7 300	3 200
+ Kapitalinntekter	300	400	24 300
+ Overføringer	114 000	99 600	61 500
Skattepliktige overføringer	46 100	52 600	52 000
Av dette:			
Pensjoner fra folketrygden	37 200	40 500	37 500
Av dette:			
Rehabilitering og atføring	19 200	18 800	4 400
Overgangsstønad	3 100	3 900	600
Uførepensjon	14 600	16 300	10 700
Tjenestepensjon mm.	800	1 200	10 400
Arbeidsledighetstrygd	5 900	8 100	3 100
Mottatte bidrag mm.	2 200	2 800	1 000
Skattefrie overføringer	67 900	47 000	9 500
Av dette:			
Barnetrygd	5 000	5 900	4 100
Bostøtte	5 400	4 000	600
Sosialhjelp	53 600	31 700	1 400
= Samlet inntekt	142 700	149 600	279 200
- Sum utlignet skatt og negative overføringer	12 400	18 600	68 800
= Inntekt etter skatt	130 300	131 000	210 400
Antall personer	67 230	127 140	3 495 131

Kilde: Statistisk sentralbyrå. Inntektsstatistikk for personer og familier.

* Rettet 27. juni 2006.

Figur 7. Andeler av samlet inntekt

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

¹ Tallene i dette avsnittet er hentet fra Statistisk sentralbyrås inntektsstatistikk for personer fra 2003. Det er satt som betingelse at alle personer skal være bosatt ved utgangen av 2003 og at det skal finnes inntektsopplysninger om de for samme år. Dette resulterte i at 2 157 personer ble ekskludert.

det hele tatt. Yrkesinntekten ser altså ut til å minske i betydning med økende stønadstid.

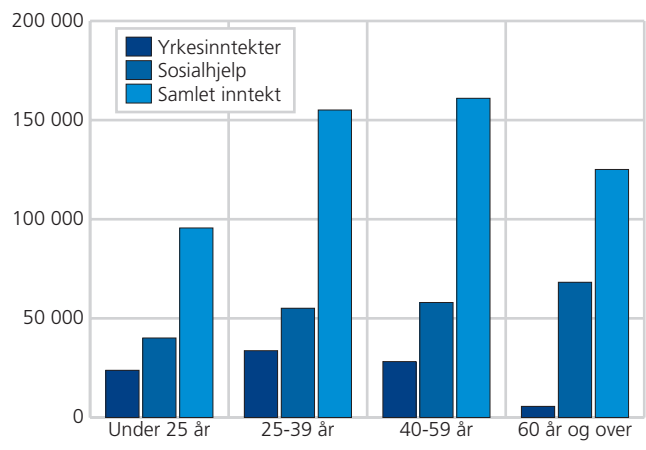
Personer på rehabiliterings- og attføringspenger er overrepresentert blant langtidsmottakere av sosialhjelp. En av fem langtidsmottakere mottar rehabiliterings- og attføringspenger, en klart større andel enn i hele befolkningen. Et lignende mønster finner vi for både arbeidsledighetstrygd, sykepenger og uførepensjon. Disse stønadene mottas i større grad av sosialhjelpsmottakere enn i befolkningen generelt. Det er i tillegg forskjeller i inntektssammensetningen mellom langtidsmottakerne og stønadspopulasjonen generelt. Vi har allerede pekt på at yrkesinntektene er klart lavere blant langtidsmottakerne enn i stønadspopulasjonen. Det samme ser ut til å være tilfelle for typiske yrkesrelaterte stønader som for eksempel sykepenger og dagpenger ved arbeidsledighet. Dette kan dermed tyde på at det foregår en gradvis svekkelse av arbeidsmarkedstilknytningen blant sosialhjelpsmottakere som går lenge på stønad, som over tid reduserer innslaget av yrkesrelaterte inntekter. Samtidig øker innslaget av typiske "sosiale" ytelser, først og fremst mottatt sosialhjelp, som er klart høyere blant langtidsmottakerne enn i stønadspopulasjonen, men også i noen grad bostøtte. For alle langtidsmottakere utgjør for eksempel sosialhjelp nær 40 prosent av den samlede inntekten og 45 prosent har sosialhjelp som viktigste inntektskilde. For å få bedre kunnskap om hvilke faktorer som påvirker sannsynligheten for å bli langtidsmottaker av sosialhjelp, for eksempel konsekvenser av begivenheter som arbeidsledighet, sykdom eller samlivsbrudd, er det likevel nødvendig med mer dynamiske analyser basert på paneldata.

Mange enslige forsørgere med overgangsstønad mottar sosialhjelp (Lyngstad og Epland 2003). Henholdsvis 4 og 6 prosent blant langtidsmottakere og i stønadspopulasjonen mottar overgangsstønad. Tallene i tabell 8 kan imidlertid tyde på at en del mødre og eneforsørgere mottar sosialhjelp i en avgrenset periode før de kommer seg i arbeid eller tar videre utdanning. Det ser i alle fall ut til at mottatt beløp for flere av de stønadene som knyttes til forsørgelse av barn (barnetrygd, overgangsstønad, underholdsbidrag) er lavere blant langtidsmottakere av sosialhjelp enn i hele stønadspopulasjonen. Tidligere studier har vist at for enslige forsørgere øker yrkestilknytningen og dermed også (yrkes)inntekten betraktelig de første årene etter at overgangsstønaden opphører (Dahl 2003).

Alder og kjønn

Mannlige langtidsmottakere har en noe sterkere yrkestilknytning og en høyere gjennomsnittlig yrkesinntekt enn kvinner. Likevel har kvinner i denne mottakergruppen høyest samlet inntekt. Dette skyldes blant annet overføringer som barnetrygd, underholdsbidrag og overgangsstønad, samt at kvinner er overrepresentert når det gjelder mottak av alderspensjon, uførepensjon og bostøtte.

Figur 8. Sosialhjelp, yrkesinntekt og samlet inntekt for langtidsmottakere, etter alder. Gjennomsnitt kroner. 2003

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Den samlede inntekten er lavere for langtidsmottakere under 25 år enn for alle andre aldersgrupper (se figur 8). Yrkesinntekten er relativt lav og aldersgruppen mottar minst i offentlige overføringer, deriblant sosialhjelp. Vi kan for øvrig anta at det er en relativt stor andel som bor sammen med sine foreldre og derfor inngår i en husholdning med flere inntekter. Alle som er over 17 år har uansett rett på sosialhjelp på individuelt grunnlag.

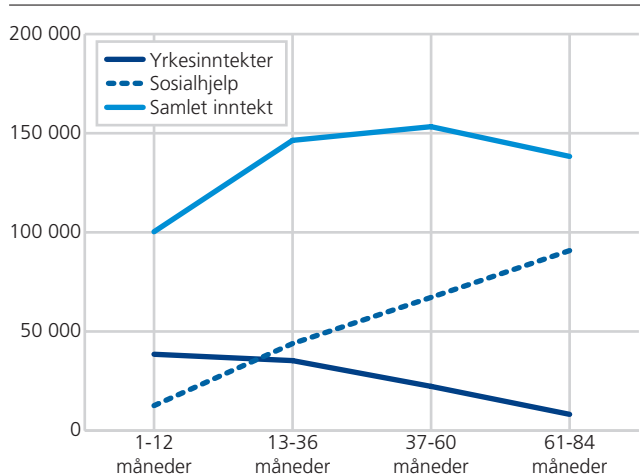
Samlet inntekt for aldersgruppen 25 til 39 år er relativt høy, sammenlignet med andre langtidsmottakere. Inntektssammensetningen bærer preg av at de har tettere tilknytning til arbeidslivet enn andre aldersgrupper, ved at yrkesinntekten er relativt høy og ved at mange er mottakere av arbeidsledighetstrygd og sykepenger. Aldersgruppen 40 til 59 år utgjør også en stor andel av sosialhjelpsmottakerne. De er i denne aldersgruppen vi finner de med høyest samlet inntekt blant langtidsmottakere.

Blant sosialhjelpsmottakere over 60 år er det naturlig nok mange alders- og uførepensjonister. De er i slutten av eller over yrkesaktiv alder og den gjennomsnittlige yrkesinntekten er lav. Eldre kvinnelige langtidsmottakere skiller seg ut med langt lavere inntekt enn menn på samme alder. For øvrig bør det taes i betraktning at mange eldre kvinner kan dele husholdning med en ektemann som kan ha høyere inntekt.

Innvandrerbefolkningen

Vi har tidligere omtalt at innvandrere er sterkt overrepresentert blant langtidsmottakere av sosialhjelp. Årsakene til dette kan være flere, men først og fremst det at de har en langt svakere yrkestilknytning enn den øvrige befolkningen i yrkesaktiv alder (Statistisk sentralbyrå 2006). For de som ikke er yrkesaktive og som i tillegg ikke har opparbeidet seg trygderettigheter, vil ofte økonomisk sosialhjelp bli viktigste kilde til livsopphold (St meld 50, 1998-1999: 155). Inntekts-

Figur 9. Sosialhjelp, yrkesinntekt og samlet inntekt etter stønadstid. Gjennomsnitt kroner. 2003

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

statistikk viser at sosialhjelpens inntektsmessige betydning minsker betraktelig med økende botid i landet, men for en del innvandrere fortsetter sosialhjelp å være en viktig inntektskilde selv etter flere års botid (Statistisk sentralbyrå 2004). Ikke-vestlige langtidsmottakere mottar en del mindre i pensjoner fra folketrygden enn andre langtidsmottakere (Dahl m.fl. 2006, s.36). Dette kan dels skyldes at innvandrerbefolkningen er yngre enn befolkningen ellers. I tillegg vil flere eldre innvandrere ikke ha rukket å opparbeide seg trygderettigheter. Dette kan gjøre de mer avhengige av sosialhjelp i stedet for ulike trygdeytelser.

Inntektssammensetning etter lengde på stønadstid

Figur 9 viser inntektssammensetningen for stønadsmottakere som var registrert som sosialhjelpsmottakere i 2004 og hadde minst én stønadperiode på minst 6 måneder fra 1998 til 2004. Videre er de inndelt i fire grupper etter hvor mange måneder de totalt har mottatt sosialhjelp. Som figuren viser stiger samlet inntekt med stønadstidens varighet, og når en topp for gruppen som har vært mottakere av sosialhjelp i 37 til 60 måneder. Deretter faller inntektsnivået noe for de som har mottatt sosialhjelp lengst. Yrkesinntekten, derimot, minsker i betydning med økt stønadstid. For mottakere som har mottatt sosialhjelp lengst (over 61 måneder) er yrkesinntekten svært lav. Sosialhjelp øker med lengden på stønadstiden og kompensere for fallet i yrkesinntekt. For de som har vært stønadsmottakere i under ett år utgjør sosialhjelp 13 prosent av samlet inntekt, mens for de som har vært mottakere lengst representerer sosialhjelp hele 66 prosent.

Husholdningsinntekter²

Mange sosialhjelpsmottakere er medlemmer av en større husholdning. Dette innebærer at sosialhjelpsmottakeren kan dele utgifter med andre i husholdningen som mottar inntekt, samtidig som det også kan bety at vedkommende har forsøringsansvar overfor andre i husholdningen, for eksempel barn. For å få et mer helhetlig bilde av de økonomiske ressursene til langtidsmottakere av sosialhjelp er det nyttig å se på husholdningsinntektene. Det er klare økonomiske fordeler ved å være flere i en husholdning. Da vil det ofte være flere inntektstakere, noe som medfører at flere kan dele på bostiftelser og andre husholdningsutgifter. Store husholdninger har med andre ord stor driftsfordeler som aleneboende ikke har. Aleneboende utgjør nær 60 prosent av alle husholdninger med en langtidsmottaker av sosialhjelp, mens vel 10 prosent er enslige forsørgere. Disse to husholdningstypene er dermed overrepresenterte blant langtidsmottakere av sosialhjelp. Alle husholdninger med en langtidsmottaker av sosialhjelp, uansett husholdningstype, har et inntektsnivå på under 70 prosent av nivået til gjennomsnittshusholdningen, mens enslige langtidsmottakere på sin side bare har en inntekt tilsvarende halvparten av gjennomsnittsinntekten.³

Oppsummering

I 2004 mottok 129 300 personer, eller 3-4 prosent av alle bosatte personer over 17 år økonomisk sosialhjelp. Av disse utgjør langtidsmottakerne 52 prosent, eller 67 800 personer. Langtidsmottakere er ganske massivt inne i sosialhjelpsordningen. De har en gjennomsnittlig stønadstid på nesten tre år i syvårsperioden 1998-2004, mens gjennomsnittlig stønadstid er på knappe to år for alle personer som mottok sosialhjelp i 2004. Unge personer er overrepresentert både blant langtidsmottakerne og blant alle sosialhjelpsmottakere, og dette har blant annet sammenheng med at mange unge ikke har samme inntektssikring ved for eksempel sykdom og arbeidsløshet som eldre. De forholdsvise få eldre personene som mottar sosialhjelp synes imidlertid å ha behov for sosialhjelp over lengre tid enn de yngre personene.

I 2004 mottok 12 prosent av alle første generasjonsinnvandrere over 17 år sosialhjelp. Andelen er om lag tre ganger så stor som generelt i befolkningen. To av tre første generasjonsinnvandrere med sosialhjelp er langtidsmottakere, men første generasjonsinnvandrere som er langtidsmottakere har ikke lengre stønadstid enn andre langtidsmottakere. Første generasjonsinnvandrere fra ikke-vestlige land er sterkt overrepresentert blant alle første generasjonsinnvandrere med sosialhjelp. Denne høye forekomsten av sosialhjelp blant

² I dette avsnittet er det brukt tall fra Inntekts og formuesstatistikken for husholdninger 2003, Statistisk sentralbyrå.

³ Vi refererer her til inntekt etter skatt per forbruksenhet. Det er benyttet en skala anbefalt av EU som tilordner første voksne husholdningsmedlem en vekt lik 1, neste voksne vekt lik 0,5 og barn vekt lik 0,3. For en nærmere omtale av ekvivalensskalaer viser vi ellers til kapittel 2.3 i Statistisk sentralbyrå (2006).

førstegenerasjonsinnvandrere skyldes flere forhold, blant annet at arbeidsløsheten er forholdsvis høy for denne gruppen og at en del førstegenerasjonsinnvandrere har for kort botid i Norge til å ha krav på trygdeytelser.

Utdanningsnivået til sosialhjelpsmottakerne var i 2004 mye lavere enn hele befolkningens utdanningsnivå. Blant langtidsmottakerne av sosialhjelp var utdanningsnivået lavest i gruppa med lengst stønadstid og høyest i gruppa med kortest stønadstid, men forskjellene var ikke så store. Forskjellene i utdanningsnivå mellom sosialhjelpsmottakerne og hele befolkningen ble mindre med økende alder. Dette gjaldt både for menn og kvinner. Det var litt mindre forskjeller i utdanningsnivå mellom førstegenerasjonsinnvandrere som var sosialhjelpsmottakere og alle førstegenerasjonsinnvandrere enn det var mellom de uten innvandrerbakgrunn som var sosialhjelpsmottakere og alle uten innvandrerbakgrunn.

Det generelle bildet er at situasjonen på arbeidsmarkedet er vanskeligst for de med lav utdanning, og det er en grunn til at det også er forholdsvis flere av de med lav utdanning enn av de med høy utdanning som er mottakere av sosialhjelp.

Som forventet, har sosialhjelpsmottakere generelt, og langtidsmottakere spesielt, lavere individuelle inntekter og husholdningsinntekter enn resten av befolkningen. Det er videre klare forskjeller i inntektssammensetning mellom de som er registrert som sosialhjelpsmottaker på ett bestemt tidspunkt (stønadspopulasjonen) og de som er langtidsmottakere av sosialhjelp. Langtidsmottakere har en klart dårligere tilknytning til arbeidsmarkedet enn andre sosialhjelpsmottakere, noe som fører til at yrkesinntektene generelt er lave og de faller i tillegg med lengden på stønadperioden. Dette inntektsfallet blir i noen grad kompensert ved at sosialhjelpen øker. Sosialhjelp utgjør nesten 40 prosent av samlet inntekt for alle langtidsmottakere, og øker i relativ betydning etter hvert som stønadstiden øker, mens yrkesinntektene altså går ned.

Referanser

Dahl, G. (2003): Enslige forsørgere med overgangsstønad: Økonomisk situasjon etter avsluttet stønad, Notater 2003/84, Statistisk sentralbyrå.

Dahl, G. (2004): Trygd blant innvandrere 1992-2000, Notater 2004/62, Statistisk sentralbyrå.

Dahl, G., A.W. Enes, T. Jørgensen og C. Trewin (2006): *Langtidsmottakere av økonomisk sosialhjelp*, Rapporter 2006/13, Statistisk sentralbyrå.

Fløtten, T., E. Dahl og A. Grønningsæter (2001): *Fattigdom i Norge; Hvordan arter den seg, hvor lenge varer den og hva gjør vi med den?* Fafo-notat 2001:16.

Lyngstad J. og J. Epland (2003): *Barn av enslige forsørgere i lavinntektsusholdninger. En analyse basert på registerdata*, Rapporter 2003/12, Statistisk sentralbyrå

Osmunddalen, Å (1999): Kommunal variasjon i sosialhjelpsnivå, inntektsnivå blant sosialhjelpsmottakere og langtid bruk av sosialhjelp, Notater 1999/34, Statistisk sentralbyrå.

Ot.prp.nr. 14 (2004-2005): *Om lov om supplerande stønad til personer med kort butid i Noreg*.

Rikstrygdeverket (2005): *Trygdestatistisk årbok*.

Statistisk sentralbyrå (2004): *Innvandring og innvandrere 2004*, Statistiske analyser 66.

Statistisk sentralbyrå (2005): «Stabil del av befolkninga får sosialhjelp», (ssb.no/statistikkområder/03/04/30/statistikker).

Statistisk sentralbyrå (2006): *Økonomi og levekår for ulike grupper, 2005*, Rapporter 2006/3.

Stortingsmelding (1998-1999): *Utjamningsmeldinga: Om fordeling av inntekt og levekår i Noreg*, Sosial- og helsedepartementet.

St.prp.nr.1 (2005-2006) fra Arbeids- og sosialdepartementet.